

Mitska izvorišta Nazorovih djela

Franković, Sanja. 2012. *Maslina i sveti lug: Nazorove mitske teme i motivi*. Zagreb: Bibliofil, 320 str. ISBN 978-953-57037-0-9

Bogato, upravo bibliofilski, opremljena knjiga Sanje Franković *Maslina i sveti lug*, objavljena u nakladi udruge Bibliofil, korespondira s temom autoričinoga magisterija *Mitske sastavnice u djelu Vladimira Nazora*, obranjenoga 2009. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Pored toga što se u njoj mogu naći fotografije korica, naslovnica i crteža iz najranijih izdanja Nazorovih djela, kazalo imena i pojmova, te sažetci na engleskom i talijanskom jeziku, knjiga nudi i pouzdan popis literature, te pregled prvih izdanja Nazorovih djela.

Autorica se u knjizi bavi ranom fazom Nazorova stvaralaštva, u kojoj se još isprepliću intenzivni utjecaji njegova klasičnoga obrazovanja, vidljivi kroz motiviku vezanu uz antičku mitologiju, s motivima iz slavenskih mitova, kozmogonijske priče o izgubljenom zlatnom dobu čovječanstva, preko eshatoloških i soterioloških poruka, pa sve do onih kršćanskih. Precizno razlažući mladalačke Nazorove tekstove autorica u zvukovnoj i semantičkoj snazi njegova jezika pronalazi zanimljive literarne stilizacije kojima Nazor otvara sponu između svjetova koji čine prostor njegova opusa: materinskoga jezika, mitoloških i klasičnih slavenskih tema, hrvatske povijesti, folkloru Istre i Brača, biblijskih tema, pa sve do antropozofske filozofije Rudolfa Steinera.

Iako autorica na nekoliko mjesta ističe kako tekstovi Vladimira Nazora ne odgovaraju senzibilitetu današnjega čitatelja, samu sebe demantira svojom istraživačkom znatiželjom za pojedine slojeve značenja, slikovitosti i podtekstove koje Nazorovi tekstovi impliciraju.

Korpus Nazorova opusa, koji je izabrala za svoje istraživanje, autorica obrađuje pregledno, kritički i vrlo sustavno. Analizirajući zadane tekstove koristi se i primjerenom teorijskom literaturom, kao i vrlo pomno pročitanim kritičkim prikazima. U svojim analizama polazi od Barthesova razumijevanja mita čije temeljne postavke ukratko obrazlaže u uvodnom poglavlju. Nazorovo rano stvaralaštvo stavlja u kontekst njegova vremena te ga, premda je dosadašnja kritika inzistirala na njegovu otklonu od modernih tendencija, čita unutar artizma koji je obilježio tu epohu. Sukladno tome autorica u Nazorovim 'umjetnim svjetovima' pronalazi estetsku artificijelnost koja se stilizacijom uklapa u estetsku tradiciju

secesije. Kao značajnije Nazorove književne uzore, temeljem vlastita uvida, ali i prethodnih kritika, navodi Goethea, Schillera, Hölderina, Carduccia, D'Annunzia i Gautiera.

Analizirajući Nazorove stihove autorica se u knjizi pozabavila i njegovom iznimnom metrikom, koja, unatoč tomu što ne slijedi klasičnu prozodijsku pravilnost, dominira njegovim stihovima, pri čemu na mnoštvu primjera upućuje na Nazorovo izvrsno poznavanje klasične, njemačke, talijanske i hrvatske narodne versifikacije. Objašnjavajući tvrdnju da je Nazor u svojim najboljim djelima stvaralački uspio posvojiti sve ono što je primio, autorica navodi i njegov dnevnički zapis o plagijatima, u kojemu stoji da tuđe misli često mogu potaknuti i obogatiti vlastita razmišljanja.

U ovoj opsežnoj i zanimljivoj knjizi autorica problematizira i stvaralački put ranoga Nazora, koji od inicijalno mitološke slike svijeta kroz različite etape prožimanja mitološkoga i kršćanskoga dolazi do kršćanske vizije svijeta. U dijelu njegova opusa pronalazi i podudarnosti s filozofijom Rudolfa Stainera, naglašavajući da su neke od Nazorovih ideja nastale i prije nego li se upoznao s antropozofijom, s kojom se, premda mu je dijelom bila bliska, nije u potpunosti slagao.

Autorica pokazuje da Nazor mitološku sliku svijeta gradi u pjesmama „Slavenske legende“, „Živana“, „Lirika“; istovremeno postojanje slavenske i kršćanske mitologije uočava u tekstovima koji sadrže i elemente mita o matrijarhatu kao što su *Istarske priče* („Halugica“, „Albus kralj“, „Djeвица Placida“, „Šuma bez slavuja“), „Priča o Stoimenoj“ i „Veli Jože“, dok konačnu prevlast kršćanske motivike nalazi u „Legendi o sv. Hristoforu“ te u zbirci *Četiri arhandela*.

Služeći se etnološkom, ikonografskom, ekofeminističkom i srodnom stručnom literaturom poput Katičićeva prikaza staroslavenske mitologije, autorica detaljno analizira Nazorove tekstove na razini motivike i strukture te pomnim interpretacijama, potkrijepljenim brojnim citatima, jasno dokazuje da je Nazor u svojim tekstovima problematizirao kozmogonijske slavenske mitove.

U popularnoj priči o istarskom divu Velom Joži, koji je i danas na popisu osnovnoškolske lektire, osim jasne nacionalne poruke čitljivi su i tragovi mita o obećanoj zemlji, kao i mita o zlatnom dobu čovječanstva, odnosno izgubljenom raju, gdje to mitsko zlatno doba čovječanstva služi za alegorijsko uprizorenje problematike kako pojedinačnoga ljudskog sazrijevanja, tako i sazrijevanja nacionalnoga duha.

Autorica drži da biljni i životinjski svijet u Nazorovu opusu nije važan samo zbog činjenice da je pisac po struci bio profesor biologije jer osim što je biljke, životinje, pa čak i stijene, jasno i precizno imenovao, a često i opisivao, oni u njegovim tekstovima imaju različita dodatna značenja. S tim u vezi upućuje na, u tom smislu, najpoznatiju kanoniziranu pjesmu „Cvrčak“, koja je postala opće mjesto, a u čijoj interpretaciji uz klasičnu motiviku i dionizijski ton ditiramba ističe i snažan izvorni pjesnikov doživljaj prirode.

Sanja Franković nadalje interpretira i dva različita pristupa prirodi u Nazorovim pričama namijenjenima djeci. U prvom je slučaju riječ je o dvama odvojenim svjetovima koji se nalaze u prijateljskom odnosu, pa životinje, poput šumskih životinja u priči „Bijeli jelen“, pomažu djevojčici. U drugom je slučaju riječ o posve odvojenim i međusobno ne osobito naklonjenim svjetovima. U pripovijetci „Dupin“ morski je svijet okrutan prema djevojčici koja se u njemu zatekne. Tako autorica smatra da je i u „Bijelom jelenu“ i u

„Dupinu“ riječ o dodiru ljudskoga i životinjskoga svijeta, pri čemu u obama slučajevima ističe da su ti svjetovi zapravo odvojeni i nespojivi, iako prva priča ima sretan, a druga tužan završetak.

Pri kraju knjige, obrazlažući svoj interes za Nazorovo stvaralaštvo, Sanja Franković navodi Thomasa Stearnsa Eliota koji posredno prikazivanje osjećaja, primjerice pomoću mitske motivike, smatra drugorazrednim činom umjetničkoga stvaranja. Ostajući na Nazorovoj strani, autorica navodi da tekstovi izdignuti iznad osobnih emocija i uronjeni u svjetsku simboličku riznicu potvrđuju Nazora kao izvrsnoga poznavatelja kulture koji je osvijestio da za književno stvaranje nije dovoljan samo unutrašnji svijet, kako je to tvrdio Eliot.

U svojoj knjizi, nimalo slučajno naslovljenoj prema dvjema Nazorovim pjesmama u kojima se predstavlja kršćanska i poganska motivika, Sanja Franković posve precizno i argumentirano osvjetljava prije svega Nazorove postupke mitologiziranja, čime dokazuje da je i rani dio njegova opusa vrijedan istraživanja koja, kao i ova knjiga, uvijek iznova bacaju novo svjetlo na stvaralaštvo toga iznimnoga autora.

Patricia Marušić